

Pojasnilna dolžnost

Standardni postopek pred cepljenjem predšolskih in šolskih otrok

Posodobljeno: marec 2015

Dokument in podporno gradivo bo redno osveženo na podlagi razpoložljivih, z dokazi podprtih novih spoznanj.

Pojasnilna dolžnost

Pojasnilna dolžnost je dolžnost zdravnika, da pacienta na njemu razumljiv način seznanji z informacijami, ki so pomembne za sprejetje odločitve o zdravljenju, in je nujna predpostavka za uresničevanje pravice do svobodnega odločanja o lastnem zdravju ter posledično za veljavnost pacientove privolitve v zdravljenje. Pacient ima pravico do obveščeniosti o lastnem zdravstvenem stanju, ki izhaja iz 34. člena Ustave RS ter Zakona o pacientovih pravicah (ZPacP)¹.

Standardni postopek omogoča informiranje cepljene osebe oziroma staršev cepljenih otrok o koristih in tveganjih cepljenja.

Postopek je obvezen pred začetkom cepljenja ne glede na vrsto cepiva, ne glede na to ali bo cepljenje v javnem zavodu ali pri zasebnem zdravniku, ne glede na starost cepljene osebe, pred vsakim odmerkom enokomponentnega ali kombiniranega cepiva, ne glede na to ali je cepljenje obvezno ali ne.

Vsak posamezni pacient je edinstven, ne samo v fizičnem (medicinskem) smislu, ampak tudi v osebnostnem. Pacientu so priznane človekove pravice, ki jih mora vsakdo spoštovati. Prav zaradi ranljivosti posameznika, ko se znajde pred cepljenjem, je zdravnik tisti, ki mu lahko najbolj razloži potek cepljenja in posledice cepljenja. Vključiti ga mora v postopek z izpolnjevanjem svojih pravnih obveznosti (pojasnilna dolžnost) in spoštovanjem pacientovih pravic.

V okviru pojasnilne dolžnosti je zdravnik dolžan cepljeno osebo oziroma starše obvestiti o cilju, verjetnosti uspeha, o koristih in tveganjih cepljenja, neželenih učinkih, negativnih posledicah in drugih neprijetnostih cepljenja, vključno s posledicami njegove opustitve. Informacija zdravnika mora biti objektivna in prilagojena pacientovi sposobnosti za razumevanje.²

Zdravnik je dolžan tudi t. i. varnostno pojasnilo, s katerim opozori na varno vedenje po cepljenju³. Informacija zdravnika mora biti prilagojena pacientovi že doseženi sposobnosti za razumevanje.⁴ Cepljena oseba oziroma starši cepljenega otroka se lahko pojasnilu načeloma tudi odpovedo.

Državi, ki predpiše cepljenje za obvezno, ni v nič manjšem interesu, da obvešča in izobrazuje o pomembnosti cepljenja ter s tem zasleduje kar najširše odobravanje.

Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) je v sodelovanju s Slovenskim zdravniškim društvom - Sekcijo za preventivno medicino in Sekcijo za klinično mikrobiologijo in bolnišnične okužbe izdal učbenik o cepljenju⁵, ki opredeljuje dobe prakse na področju cepljenja (organizacija cepljenja, priprave na cepljenje,

¹ Določba 6. alineje 5. člena ZPacP. Pravica do obveščeniosti in sodelovanja je natančneje urejena v 6. poglavju ZpacP.

² Novak B., Korošec D., Balažič J.: Komentar 26. člena, v: Zakon o pacientovih pravicah s komentarjem, GV založba, Ljubljana 2009: 126.

³ Novak B., Korošec D., Balažič J.: Komentar 26. člena, v: Zakon o pacientovih pravicah s komentarjem, GV založba, Ljubljana 2009: 127.

⁴ Novak B., Korošec D., Balažič J.: Komentar 26. člena, v: Zakon o pacientovih pravicah s komentarjem, GV založba, Ljubljana 2009: 126.

⁵ Kraigher A. (ur.), Ihan A. (ur.), Avčin T. (ur.). Cepljenje in cepiva - dobre prakse varnega cepljenja: univerzitetni učbenik za študente medicinske in zdravstvene fakultete. Ljubljana: Sekcija za preventivno medicino SZD; Sekcija za klinično mikrobiologijo in bolnišnične okužbe SZD; Inštitut za varovanje zdravja, 2011: 174 str.

izvedba cepljenja, posebne okoliščine pri cepljenju, cepljenje posebnih skupin, neželeni dogodki pridruženi cepljenju, vodenje dokumentacije, evidenc in poročanje o cepljenju, preskrba s cepivi in druge). NIJZ je izdal tudi knjižico o otroških cepljenjih, letake z informacijami o boleznih, proti katerim poteka cepljenje in številna gradiva o cepljenju in cepivih objavil na svojih spletnih straneh.

Izvajalci cepljenja imajo naslednje dolžnosti in naloge:

- Prevzamejo odgovornost za varno cepljenje.
- Program izvedejo v predpisanem obsegu, da zagotovijo posameznikovo in kolektivno zaščito.
- Pri vsakem obisku izbranega zdravnika, pred vstopom v vrtec, šolo, letovanje in tudi pri sprejemu v bolnišnico pregledajo dokumentacijo in preverijo, ali je oseba prejela vsa predpisana cepljenja v potrebnih odmerkih, ter čimprej opravijo manjkajoča glede na starost in zdravstveno stanje.
- Cepljenje izvedejo v skladu z najboljšo prakso varnega cepljenja, ki vključuje ugotavljanje medicinskih razlogov za opustitev cepljenja (kontraindikacije), postopek pred cepljenjem in po njem, dajanje cepiva, zaznavanja neželenih dogodkov pridruženih cepljenju, vodenje evidenc in poročanje.
- Izvedejo pojasnilno dolžnost kot sestavni del dobre prakse cepljenja ne glede na to ali je izvedeno ob sistematskem pregledu ali namenskem pregledu pred cepljenjem.
- Med izvajanjem cepljenja ves čas upoštevajo pogoje hladne verige in dobre skladiščne prakse ter kot dober gospodar skrbijo za cepivo.
- Poskrbijo, da je cepilna ekipa usposobljena za ukrepanje pri morebitnih takojšnjih zapletih po cepljenju.
- Skrbijo za izpopolnjevanje znanja in veščin cepilne ekipe o dobri praksi varnega cepljenja.
- Upoštevajo najnovejša spoznanja o lastnostih cepiv, navodila o ravnanju s cepivi in tehnikah cepljenja ter spremljajo strokovno literaturo s tega področja, pregledajo povzetke glavnih značilnosti zdravila in sledijo nacionalnim strokovnim navodilom in priporočilom, ki jih pripravi NIJZ.
- O neželenih dogodkih, pridruženih cepljenju, poročajo Registru stranskih pojavov po cepljenju na NIJZ.

Pojasnjevanje

Dobra in profesionalna komunikacija s starši in z otrokom je zelo pomembna ob vsakem obisku v ambulanti.

Pred cepljenjem morajo starši prejeti razumljivo informacijo o cepljenju.

Podrobno informacijo o cepljenju otroka naj starši prejmejo že pri prvem sistematičnem pregledu otroka v starosti enega meseca. Takrat naj se jim izroči knjižico o otroških cepljenjih⁶, ki vsebuje informacije o nevarnostih nekaterih nalezljivih boleznih ter možnostih njihovega preprečevanja s cepljenjem.

Zdravnik mora pred cepljenjem:

1. izročiti knjižico z informacijami za starše "Cepljenje otrok" - ob prvem sistematskem pregledu;
2. izročiti pisno informacijo o bolezni in posameznem cepljenju – pisno gradivo (letak) za predvideno cepljenje;
3. podati ustno informacijo (v obsegu, ki je na izročeni gradivi in standardnem časovnem okviru) o predvidenem cepljenju, možnih neželenih učinkih po cepljenju ter ukrepanju v primeru neželenega učinka;
4. omogočiti vpogled v navodila za uporabo, ki so priložena cepivu (PIL)
5. za več informacij napotiti na spletno stran NIJZ (www.nijz.si)

Odgovori na najpogostejša vprašanja staršev o cepljenju so objavljeni na spletni strani NIJZ (www.nijz.si).

Smiselno je da, si zdravnik zapiše kaj je bilo staršem pred cepljenjem izročeno oziroma pojasnjeno in zapis (vzorec je v prilogi) vložiti v zdravstveni karton otroka.

⁶ Cepljenje otrok - knjižica za starše, 2014.

ZAPIS ZDRAVNIKA O IZVEDBI POJASNILNE DOLŽNOSTI PRED CEPLJENJEM
(vložiti v zdravstveno dokumentacijo - zdravstveni karton otroka)

Ime in priimek otroka:

Datum rojstva:

Datum cepljenja:

Cepljenje proti boleznim:

- davica, tetanus, oslovski kašelj, otroška paraliza, Hib
- pnevmokokne okužbe
- ošpice, mumps, rdečke
- hepatitis B
- drugo_____

Staršem je bilo pred cepljenjem izročeno gradivo, podana ustna informacija, napotek (označiti) :

- knjižica z informacijami za starše "Cepljenje otrok« - izročena ob prvem sistematskem pregledu;
- pisna informacija o bolezni in posameznem cepljenju – pisno gradivo za predvideno cepljenje;
- ustna informacija (v obsegu, ki je na izročeni gradivi in standardnem časovnem okviru) o predvidenem cepljenju, možnih neželenih učinkih po cepljenju ter ukrepanju v primeru neželenega učinka;
- omogočen vpogled v navodila za uporabo, ki so priložena cepivu (PIL)
- napotitev na spletno stran NIJZ (www.nijz.si)
- pojasnilni dolžnosti se starši odpovedujejo

Podpis zdravnika:

Podpis staršev:

Datum: